

FIGURI DE COMANDANȚI DIN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ÎN *JURNALUL DE FRONT* AL GENERALULUI ION RAȘCU

Horia Dumitrescu

România a adoptat, la începutul Primului Război Mondial – în urma Consiliului de Coroană de la Sinaia – o politică de neutralitate diferențiată, singura opțiune diplomatică și militară care se impunea în condițiile anului 1914. Până atunci, România făcuse parte din gruparea Puterilor Centrale fără însă a promova, în vreun fel, politica ofensivă a acestei tabere.

În 1914, dorința unanimă și sinceră a poporului român nu convergea înspre realizarea statului național unitar prin război. Această poziție era susținută de marea majoritate a factorilor de decizie politică și militară a țării, inclusiv premierul I. I. C. Brătianu, ceea ce nu însemna că România nu trebuia să beneficieze de șansele oferite de conjunctura internațională. Cu alte cuvinte, în perspectivă istorică, Primul Război Mondial trebuia să constituie nu cauza, ci prilejul realizării idealului secular al unității naționale a tuturor românilor.

Vreme de doi ani (1914 - 1916), Antanta și gruparea Puterilor Centrale, care recunoscuseră statutul de neutralitate al României, au întreprins la București demersuri pentru a obține aderarea acesteia, acțiuni care au mers de la promisiuni teritoriale până la amenințări directe cu ocupația militară.¹

¹ **România în timpul Primului Război Mondial. Mărturii documentare**, vol. 1, 1914 - 1916, coordonatori: Dumitru Preda și Ștefan Pâslaru, Editura Militară, București, 1996, p. 6 - 7

În atari circumstanțe, conștient de rolul pe care armata română îl putea juca în raportul de forțe din sud-estul Europei, guvernul I. I. C. Brătianu a acționat în direcția satisfacerii drepturilor sale istorice, în primul rând a revenirii la Vechiul Regat, a provinciilor aflate sub dominație austro-ungară.

Politica lui I. I. C. Brătianu a constat în menținerea unor relații, cât mai normale, politico-diplomatice și economice cu Tripla Alianță, dar premierul român *„își urma, neclintit, planul său vizând intrarea în război la momentul oportun și după luarea tuturor măsurilor de prevedere necesare pentru reușita acțiunii, care trebuia să ducă la făurirea statului național unitar.”*²

În cei doi ani de neutralitate, I. I. C. Brătianu *„a dat dovadă de multă fermitate și dibăcie politico-diplomatică, stăruind pentru încheierea unei convenții politice și a unei convenții militare, care să stipuleze limpede condițiile în care România intra în război, obiectivele urmărite, modalitățile colaborării”*.³

După încheierea cu succes a negocierilor, s-a trecut la redactarea documentelor convenite. Nici membrii guvernului nu știau toți că negocierile erau terminate și nici nu aveau cunoștință de data fixată pentru intrarea României în război.

Convenția Politică și Convenția Militară s-au semnat la 4/17 august 1916, în casa lui Vintilă Brătianu. Au fost de față: I. I. C. Brătianu, Vintilă Brătianu, Constantin Diamandy și I. Gh. Duca. Din partea Aliatilor, a participat Stanislas Alfonsovici Poklewsky-Koziel, ministrul Rusiei, care a adus cele cinci exemplare originale ale celor două Convenții destinate Rusiei, Franței, Marii Britanii, Italiei și României. Cele cinci exemplare erau deja iscălite de Saint-Aulaire (Franța), George Barclay (Marea Britanie), baronul Fasciotti (Italia). Au urmat semnăturile lui Poklewsky și I. I. C. Brătianu.

În conformitate cu angajamentele asumate, România a intrat în război la 15/28 august 1916.

² Ioan Scurtu, **Ion I. C. Brătianu. Activitatea politică**, Editura Museion, București, 1992, p. 35

³ *Ibidem*

„În fine sorțul s-a aruncat!”⁴ – este aserțiunea cu care generalul de divizie Ion Rașcu⁵ își începe **Jurnalul** său de front.

Militar de carieră, generalul Rașcu face o analiză pertinentă asupra dotării armatei române:

„În privința armamentului și munițiilor suntem aproape în starea în care ne-a surprins războiul european; germanii, de unde ne aprovizionăm, nu ne-au mai dat nimic; Înțelegerea [Antanta – n.n.] și mai ales rușii, tot așa, nefiind sigure de noi. În țară, cu arsenalul și puținele fabrici ce avem, n-am putut face mai nimic.

Acum se vede ce bine ne-ar fi prins dacă generalul Averescu ar fi făcut din Arsenalul nostru o sucursală a fabricii Krupp, cum

⁴ Ion Rașcu, **Jurnalul meu din timpul Războiului pentru Întregirea Neamului**, inv.nr.16.927, f. 1 (manuscris)

⁵ **Ion Rașcu**, (n.1.10.1857, Focșani – m.1926, Focșani). Studii gimnaziale la Focșani. După absolvirea Școlii Militare de Geniu (1880), este angajat ca sublocotenent la Batalionul 1 Geniu, apoi locotenent la Regimentul 1 Geniu (1883), în această unitate fiind înaintat la gradul de căpitan (1886), apoi maior (1891). În perioada 1884-1888 este și profesor la Școala Militară, însărcinat cu reorganizarea pontonierilor și studierea materialelor din dotarea acestora. În 1889 e trimis în Franța pentru perfecționare în studiul materialelor trupelor de geniu, după care elaborează **Manualul pontonierului**. În anul 1894 este trimis în fruntea unui detașament de soldați în județele Tutova și Tecuci, pentru a reprimă răscoala țărănilor în 20 de comune. La 1 ianuarie 1895 este avansat la gradul de locotenent-colonel și cooptat în Administrația Centrală a Războiului, îndeplinind diferite funcții în Serviciul de Geniu al Corpului 3 Armată. Șeful Secției fortificații în 1897. În 1900 urmează Școala de Geniu din Belgia, lucrează la un alt **Manual al pontonierului** și este decorat cu Ordinul „*Coroana României*” – clasa a IV-a – pentru contribuția la organizarea Secțiunii militare a Pavilionului românesc din cadrul Expoziției Universale de la Paris. La 10 mai 1901 este înaintat la gradul de colonel și numit comandant al Regimentului 2 Geniu. În 1904 este comandantul Brigăzii XI Infanterie. În 1906 a fost decorat cu Ordinul „*Steaua României*” clasa a IV-a pentru serviciile aduse și Medalia „*15 ani de serviciu*”. În 1907 conduce, „*cu pricepere și sârguință*” – se scrie în Foaia sa matricolă – potolirea răscoalelor țărănești din județul Râmnicu-Sărat. La 10 mai 1907 este avansat la gradul de general de brigadă, trei ani mai târziu ajungând comandant de divizie. (Valeriu Anghel, Al.Deșliu, **Vocație și destin. 600 fișe – portret pentru un tablou spiritual-istoric al județului Vrancea**, Editura Terra, Focșani, 2000, p. 247)

*manifestase intenția când era Ministru de război în Cabinetul Sturdza (1907), dar atunci a ținut toată lumea din opoziție în contra acestei idei și a rămas baltă. Astăzi am fi avut în țară o fabrică pentru tunuri și muniții bine utilată, cu însemnate aprovizionamente de materiale și cu lucrători naționali bine dresați în toate ramurile acestei industrii”.*⁶

Nici echiparea armatei nu era de invidiat, deoarece, aprecia generalul Rașcu „cu îmbrăcămintă și încălțăminte stăm încă și mai rău, căci ce avem s-a uzat din cauza concentrărilor în permanență a mai multor contingente, care au lucrat continuu la diferite lucrări de întărire în munți și pe malul Dunării”.

⁷

În fine, „cu moralul de asemenea este de observat că entuziasmul prim s-a cam tocit din cauza încordărei în care am fost ținuți timp de doi ani; mai ales contingentele de complectare și rezervă erau foarte nemulțumite, văzând că degeaba sunt concentrate de atâta timp și acasă le mor nevestele și copiii de foame, ajutoarele date familiilor luptătorilor fiind foarte slabe.”

⁸

La 17/30 august 1916, generalul Rașcu a fost informat că va comanda Corpul 7 Armată, care se forma în acel moment la mobilizare din Diviziile 9 și 19, aflate în Dobrogea (Divizia a 9-a la Silistra, iar Divizia a 19-a la Bazargic).

În baza ordinului primit, generalul Rașcu trebuia să formeze Cartierul Corpului 7 Armată cu mijloacele Regiunii Focșani – Nămolosa – Galați.

⁹

Corpul rus din Dobrogea încă nu sosisese decât în parte, situație de care au profitat bulgarii, care au trecut Dunărea în Dobrogea în direcția Bazargic și Silistra, respingând avanposturile Diviziilor 9 și 19.

În „Ordinea de bătae a armatei române” sosită la Comandamentul Corpului 7 Armată la 18/31 august 1916, generalul Rașcu era „prevăzut ca comandant al Corpului 7 Armată, ale cărui divizii acum operează independent, una la Bazargic și alta la Silistra.

⁶ Ion Rașcu, *op. cit.*, f. 1 bis

⁷ *Ibidem*

⁸ *Ibidem*, f. 2 bis

⁹ *Ibidem*, f. 3

Ele vor fi despărțite de Corpul rus, care se adună în intervalul dintre ele. Forța rușilor este numai de două divizii de infanterie (una rusească și alta sârbească, formată din sârbi prizonieri de la austrieci) și o divizie de cavalerie.”¹⁰

Făcând „examenul ordinei de bătaie”, generalul Rașcu face mai multe observații, între care numirea generalului Iliescu:

„Ca șef al Statului Major General al Armatei, acela care trebuie să conducă toate operațiunile armatei, este numit generalul Iliescu”, Secretarul General de la Ministerul de Război, amicul intim al lui Brătianu și factotumul său în ce privește armata (Brătianu era ministru de război numai cu numele).

Fără îndoială că Iliescu este un om inteligent, dar n-are pregătirea necesară, e prea tânăr și fără experiență, căci n-a comandat nici o dată măcar o brigadă la vreo manevră, iar la trupă n-a fost decât strictul necesar pentru a-și face stagiul de înaintare; afară de asta n-are nici o autoritate față de comandanții de armate, care cu toții i-au fost profesori.

Este de mirat cum M[aiestatea] S[a] R[egale] și Brătianu și-au asumat răspunderea să dea oștirea pe mâna unui asemenea copil; dar, cine știe, poate s-o ascunde în generalul Iliescu vre un geniu napoleonian, căci Napoleon era tânăr și fără prestigiu și totuși s-a dovedit maestru în conducerea războiului.

Eu însă nu cred pentru că Napoleon era serios și studios, pe când Iliescu este un om de chef: toată lumea vorbește că în fiecare seară petrece cu femei ușoare și înconjurat de câțiva ofițeri intimi ai săi; se zice chiar că acești ofițeri și metresa lui dispun de numiri și

¹⁰ *Ibidem*, f. 6

* **Dimitrie Iliescu**. Născut la 24 septembrie 1865. Elev al Școlii de Ofițeri la 1 iulie 1884. Sublocotenent (1 iulie 1883), locotenent (1 ianuarie 1889), căpitan (8 aprilie 1893) maior (10 mai 1899), locotenent-colonel (10 mai 1907), colonel (10 mai 1910), general de brigadă (14 martie 1914). A fost secretar general în Ministerul de Război și șef al Statului Major General (august-5 decembrie 1916). Decorat cu Ordinul „Steaua României” în timp de pace, Ordinul „Coroana României”, Medalia „Bene merenti”, Medalia „Bărbăție și credință” cu distincția Campaniei din 1913.

înaintări în oștire după simpatiile lor; se mai șoptește că n-ar fi tocmai corect și că mulți liberali i-au semnalat lui Brătianu acest lucru, dar nu i-au zdruncinat încrederea în amicul său.

Cu mult înainte de intrarea noastră în război, Iliescu își ticluise acest post. Această intenție transpirând și învederându-se prin faptul că generalul Zottu^{**}, șeful Stat Majorului General al Armatei, trecând la pensie, nu se numea nimeni în locul său, a determinat o mare indignare în armată, manifestată prin diferite protestări prin jurnale, încât Iliescu, ca să domolească spiritele, l-a rechemat pe Zottu în activitate, de care, la mobilizare, s-a desfăcut ușor, lăsându-l pe dinafară și, găsindu-ne în stare de război, nimeni n-a îndrăznit să mai zică ceva.

*Este inexplicabil cum generalul Zottu a primit să fie paravanul lui Iliescu și să-și asume răspunderea pregătirii noastre de război, pe când în realitate acesta făcea totul împreună cu Lt.col.Rășcanu și maiorul Rosetti, cumnatul lui Brătianu”.*¹¹

Generalul Rașcu a primit ordinul să se deplaseze de la Focșani la Călărași, unde a ajuns la 21 august 1916 (st.v.). Evoluția nefavorabilă a operațiunilor militare din Dobrogea îl obligă pe generalul Rașcu să plece la București, la comandantul Armatei a III-a de la care trebuia să primească ordine asupra însărcinărilor sale. La 23 august/5 septembrie 1916, Rașcu nota că „în privința mea, Armata a III-a n-a putut lua nici o dispoziție. Diviziile mele găsindu-se la o mare distanță una de alta, despărțite prin Corpul rus și în curs de

**** Vasile Zottu.** Născut la 14 noiembrie 1853. Elev al Școlii de Ofițeri (1 iulie 1873), sublocotenent (1 iulie 1875), locotenent (8 aprilie 1878), căpitan (28 noiembrie 1880), maior (1 iulie 1887), locotenent- colonel (10 mai 1890), colonel (1 ianuarie 1895), general de brigadă (10 mai 1904), general de divizie (1 aprilie 1911). Șef al Statului Major General (31 martie – 18 noiembrie 1911, 1 aprilie 1914 - 14 august 1916, 14 august – 25 octombrie 1916). Decorat cu Medalia „Virtutea militară” în timp de pace, Crucea „Trecerea Dunării”, Ordinul „Steaua României”, în timp de război, Ordinul „Steaua României” în timp de pace, Ordinul „Coroana României”.

¹¹ *Ibidem*, f. 9 - 10

operațiuni, au misiuni independente. A rămas să mă întorc la Călărași și să aștept până se va face o nouă grupare a forțelor noastre.”¹²

Înfrângerea de la Turtucaia este apreciată de generalul de divizie Ion Rașcu ca „o teribilă lovitură dată armatei noastre și ne provoacă o adâncă descurajare, nu numai prin ea însăși, dar mai ales prin faptul că s-a pus în evidență incapacitatea de conducere a M.C.G. și a Comandamentului Armatei a III-a.”¹³

Generalului Mihail Aslan¹⁴, după căderea Turtucaiei, i s-a luat comanda Armatei a III-a, unde a fost înlocuit de Alexandru Averescu, iar la Armata a II-a, în locul lui Averescu a fost chemat din rezervă generalul Grigore Crăiniceanu. Bun cunoscător al situației, generalul Rașcu nota: „Venirea lui Averescu la comanda Armatei a III-a s-a făcut în urma intervenirii unui personaj politic (T.I.) care a cerut Regelui să numească la această armată, chemată să apere Bucureștii, pe unul din cei mai distinși generali, desemnând pe Averescu. Se zice că generalul Averescu n-a primit noua comandă decât cu condiția să i se puie la dispoziție 3 divizii de infanterie, din cele mai bune, și o divizie de cavalerie cu care vrea să facă o manevră strălucită în contra bulgarilor, răzbunându-ne de toate înfrângerile suferite în Dobrogea. Deja jurnalele au început a vorbi despre planul generalului Averescu și a-i cânta succesul. Să dea sfântul să fie așa! În orice caz, mare reclamagiu mai e și Averescu!”¹⁵

La jumătatea lunii septembrie 1916, au loc schimbări în comandamentul diviziilor: generalul Ioan Muică¹⁶, care opera cu

¹² *Ibidem*, f. 16 - 17

¹³ *Ibidem*, f. 18 - 19

¹⁴ **Mihail Aslan** (1857 – 1936). Născut la 10 august 1857. Elev al Școlii de Ofițeri (1 iunie 1875). Sublocotenent (16 iunie 1877), locotenent (28 noiembrie 1880), căpitan (8 aprilie 1882), maior (15 februarie 1890), locotenent-colonel (1 octombrie 1896), colonel (10 mai 1901), general de brigadă (10 mai 1908), general de divizie (1 octombrie 1914). Comandantul Diviziei a III-a în războiul balcanic (1913) și al Armatei a III-a în Războiul de Reîntregire a Neamului (1916)

¹⁵ Ion Rașcu, *op. cit.*, f. 25 - 26

¹⁶ **Ioan Muică**. Născut la 10 ianuarie 1859. Locotenent (14 aprilie 1887). Primit din armata austro-ungară la 1 aprilie 1890. Căpitan (8 aprilie 1892),

Divizia a 11-a pe Valea Jiului, a fost înlocuit cu generalul de rezervă Cocorescu; generalul Arghirescu a fost mutat la Divizia a 6-a, iar în locul său a fost numit colonelul Scărișoreanu.¹⁷

Generalul Costescu de la Divizia a 6-a, a fost lăsat fără comandă din cauza unor denunțuri ale subordonaților săi: „*acesta, la popotă, în timpul mesei, criticând cu vehemență oarecare dispozițiuni ale M.C.G., a fost raportat în scris de către șeful său de stat-major și Iliescu, intervenind la Maiestatea Sa i-a luat comanda. Proastă școală inaugurează Iliescu în oaste, încurajând delațiunile subalternilor contra șefilor și făcând din ofițerii de stat major spionii șefilor, în loc să-i servească și ajute cu credință și devotament.*”¹⁸

În data de 19 septembrie/2 octombrie 1916, generalul de divizie Ion Rașcu a primit ordinul de numire în funcția de comandant al Grupului de Divizii 5 și 19 române de pe aripa stângă a frontului dobrogean comandat de generalul rus Andrei Medardevitovici Zaioncikovski.

Comanda efectivă o va lua la 23 septembrie/6 octombrie 1916 cu următorul Ordin de zi:

„*Prin Înalt Ordin, fiind numit comandant al Grupului de Divizii 5 și 19, fac cunoscut că pe ziua de 23 curent am luat această comandă.*

Pătrunși ca și mine, de măreția timpului pe care-l trăim, am nădejdea că cu toții ne vom întrece întru îndeplinirea datoriei.

Dat în Cartierul nostru, la Musarat (Cantonul de pe șosea).”¹⁹

maior (8 aprilie 1897), locotenent-colonel (28 noiembrie 1903), colonel (10 mai 1908), general de brigadă (1 aprilie 1914).

¹⁷ **Constantin Scărișoreanu** (1869 – 1932). Născut la 11 ianuarie 1869. Elev al Școlii de Ofițeri (16 iulie 1888). Soblocotenent (16 iulie 1890), locotenent (8 aprilie 1893), căpitan (1 iulie 1897), maior (10 mai 1907), locotenent-colonel (1 aprilie 1911), colonel (1 aprilie 1914). Comandantul Regimentului 40 Infanterie „Călugăreni” (1913 – 1914), șeful Statului Major al Corpului V Armată (1915 – 1916), comandantul Diviziilor 19 și 9/19 pe Frontul Dobrogean (1916), Mărășești (1917). Decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul”

¹⁸ Ion Rașcu, *op. cit.*, f. 29

¹⁹ *Ibidem*, f. 34

Fostului comandant al Grupului de Divizii 5 și 19, generalul Hartel, i s-a luat și comanda Diviziei a 5-a, fiind înlocuit de generalul C. Petala.

La 1/14 octombrie 1916 „Unul din divizionarii mei, generalul Petalla N.*, de la Divizia a 9-a, a fost numit comandant al Corpului I de Armată, în locul generalului Praporgescu, mort în urma unei răni produse de un obuz rătăcit în spatele frontului pe când se întorcea de la o inspecție.

Generalul Praporgescu înlocuise la comanda Corpului I pe generalul I.Popovici**, care fusese catirisit în urma eșecului de la Sibiu. Se spune că generalul Popovici lua întotdeauna mesele cu lăutari. Se ciupea foarte des și zeflemisea fără rușine în fața ofițerilor hotărârea noastră de a ne bate cu nemții și că, pe când el chefua cu lăutarii, trupele alpine germane îi cădeau în spate pe Valea Lotrului, lucru de care fusese vestit din vreme de prefectul de Vâlcea și totuși n-a luat măsurile cuvenite. De va fi așa, numai luarea comenzii este o pedeapsă prea mică.

Ca comandant la Divizia a 9-a a venit colonelul Holban, fost până acum șef de stat major român la Cartierul Armatei de Dobrogea.”²⁰

Trupele române aflate sub comanda generalului Rașcu au luptat cu eroism, stârnind admirația generalului rus Zaioncikovski. La 28 septembrie/11 octombrie 1916, comandantul rus i-a decorat pe soldații și gradații celor două divizii române distinși în luptele din ultima perioadă, iar la 7/20 octombrie 1916, îi transmitea generalului Rașcu aprecierile sale în următorii termeni: „Vă rog a primi personal și a

* **Nicolae Petala.** Născut la 29 august 1868. Elev al Școlii de Ofițeri (1 august 1887). Sublocotenent (1 august 1889), locotenent (8 aprilie 1892), căpitan (1896), maior (1906), locotenent-colonel (1910), colonel (1913), general de brigadă (1 iulie 1916)

** **Ioan Popovici.** Născut la 23 august 1865. Elev al Școlii de Ofițeri (1 iulie 1885). Sublocotenent (1 iulie 1887), locotenent (1 martie 1890), căpitan (1 ianuarie 1894), maior (9 mai 1904), locotenent-colonel (7 aprilie 1909), colonel (1 aprilie 1912), general de brigadă (1 aprilie 1916).

²⁰ *Ibidem*, f. 39

transmite ofițerilor și trupei cele mai călduroase felicitări pentru frumoasa conduită de azi, care va forma obiectul raportului pe care îl voi adresa azi M.S.Regelui.”²¹

Evoluția operațiunilor militare de pe frontul dobrogean a avut urmări și asupra generalului Rașcu care, la 8/21 octombrie 1916, nota: „Seara, după ce am dat ordinele pentru a doua zi, m-am dus la Constanța spre a da în primire situația grupului meu generalului rus Pavlo, care urma pe ziua de mâine să ia comanda mea, iar eu să trec la aripa dreaptă a armatei unde să iau comanda Grupului format din Diviziile 2 și 5 și flotila de Dunăre. Se făcuse această schimbare pentru a nu se pune sub ordinile unui general român flota rusă de la Constanța unde trebuia să coopereze cu grupul meu. Generalul Pavlo însă n-a voit să ia comanda din astă seară, amânând pe mâine. M-am întors dar la Hazidoluc, unde am petrecut noaptea în automobil.”²²

Mutarea sa a durat câteva zile, deoarece printr-un nou Ordin de zi, semnat de generalul Ion Rașcu: „Fac cunoscut Diviziilor 2 și 5 că pe ziua de 11 octombrie curent am luat comanda grupului lor.

Pozițiile ce avem de apărat sunt de cea mai mare importanță. De stăpânirea lor depinde soarta Dobrogei și a întregii noastre campanii în această provincie.

De aceea vă leg pe toți, trupă și ofițeri ai acestor divizii și mă leg împreună cu voi prin cel mai sfânt jurământ, înaintea lui Dumnezeu, a Țării și înaintea umbrelor acelor ce s-au jertfit până acum, de a le apăra până la ultima suflare.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

Dat în Cartierul nostru, la Cernavodă, la 10 octombrie 1916”²³

Cele două divizii aveau efectivele extrem de reduse: Divizia a 2-a – 2.700 baionete, iar Divizia a 5-a numai 2.500.

În luptele ce au urmat, comandantul Diviziei a 5-a, generalul Constantin Petala a dovedit slăbiciune de caracter, fiind dominat de frică exagerată: „Comandantul Diviziei a 5-a, foarte înspăimântat, ... mi-a și cerut cu insistență voe să se retragă, atunci i-am dat ordin să

²¹ Ibidem, f. 42

²² Ibidem, f. 43 - 44

²³ Ibidem, f. 48

retragă câteva unități de pe front, care nu e atacat și nici nu va fi, pentru motivul de mai sus și să-și apere flancul și spatele ...

Generalul Petala C., comandantul Diviziei a 5-a, dominat de aceeași spaimă, făcea mereu presiuni asupra-mi ca să-i dau ordin de începerea retragerii, ale cărei dispozițiuni erau luate mai dinainte, rămânând a trimite numai Ordinul de executare. Frica generalului Petala era așa de mare încât și-a părăsit și postul de comandă; din fericire urmarea faptelor au arătat că pericolul a fost exagerat de imaginația sa.”²⁴*

La 12/25 octombrie 1916, generalul Rașcu nota că „Pe la orele 10 a.m. s-a prezentat și generalul Petala care mi-a raportat că de asemenea divizia sa ajunsese la Siriu, unde i se desemnase a fi. Aici am aflat că generalul Petala, plecând de la postul său de comandă, cu convingerea că ni s-a tăiat retragerea, și-a părăsit divizia în voea întâmplărei și s-a dus la Cartierul Armatei, la Hârșova, să anunțe bănuiala sa ca un fapt împlinit. Probabil a procedat astfel ca să mă încrimineze pe mine că nu i-am dat ordinul de retragere la timp.”²⁵

Și cum în viață, totul se plătește „Generalul Petala și-a primit și el răsplata: a fost pus în retragere din oficiu, în urma raportului Armatei din care se arăta cum acest general și-a părăsit divizia, în momente așa de critice, pentru a aduce la Cartierul Armatei, vești false. Așa e: când sapi groapa altuia, cazi într-însa.”²⁶

Situația de pe frontul dobrogean se degrada continuu, ca de altfel pe întregul Front Românesc.

La 16/29 octombrie 1916, generalul Rașcu nota: „Din ziua de 9 octombrie, de când am expediat Cartierul meu peste Dunăre, n-am mai avut popotă; am trăit cu pâine veche, pesmeți, brânză și ceai, iar când am putut avea o fiertură de carne și aceea a fost gătită ca vai de

* **Constantin Petala.** Născut la 18 iunie 1865. Elev al Școlii de Ofițeri (1 iulie 1883). Sublocotenent (1 iulie 1885), locotenent (4 august 1889), căpitan (8 aprilie 1895), maior (7 aprilie 1905), locotenent-colonel (1 aprilie 1911), colonel (10 mai 1913), general de brigadă (1916)

²⁴ *Ibidem*, f. 50

²⁵ *Ibidem*, f. 53

²⁶ *Ibidem*, f. 54

ea. Una din aceste demâncări, gătită cu varză veștedă, mi-a dat ieri o teribilă intoxicație cu toate urmările ei.

S-au împlinit azi două luni de campanie în Dobrogea, în care timp am pierdut mai toată această provincie, ni s-a capturat infanteria a trei divizii în Turtucaia și ni s-au ruinat completamente alte patru divizii; toate acestea grație tovarășilor noștri ruși care, în loc să ne vie în ajutor cu 200.000 oameni, cum am cerut, abia ne-au trimis două divizii de infanterie și una de cavalerie, un total de 30.000 și acesta venit prea târziu.”²⁷

Degringolada în care se afla armata română pe Frontul Dobrogean se datora și unor ofițeri superiori care preferau retragerea din fața inamicului, împreună cu trupa din subordine.

„Am primit un raport de la Divizia a 2-a prin care cere trimiterea în judecată a coloneilor Cratero și Vlădescu, ambii comandanți de brigade de infanterie în acea Divizie, pe motivul că și-au părăsit postul, trecând Dunărea cu o parte din trupele lor. Acești doi colonei, pe când se retrăgeau de la Cernavodă, ajungând la Hârșova, fiecare cu câte un batalion și găsind mijloace, s-au imbarcat cu trupă cu tot și au trecut Dunărea, lăsând restul trupei fără conducere și toată artileria diviziei fără nici o protecție.

De sigur, că și generalul Socek, comandantul Diviziei lor, își are partea lui de vină în această afacere căci, dacă ar fi căutat să-i*

²⁷ *Ibidem*, f. 56 – 57

* **Alexandru Socec**. Născut la 17 august 1859. Tatăl său, celebrul librar și editor I.V. Socec, a fost participant la Revoluția de la 1848 din Transilvania. El s-a numărat și printre întemeietorii primei fabrici de hârtie din țara noastră, ce avea să devină Societatea Letea.

Studii în Austria, Germania și Franța. Elev la Școala divizionară de subofițeri de la Mănăstirea Dealu (1880). Sublocotenent (1 iulie 1882). Urmează cursurile Școlii Speciale de Cavalerie din Viena pe care a absolvit-o în iulie 1885. La 4 aprilie 1889, detașat ca ofițer de ordonanță pe lângă prințul moștenitor Ferdinand. Este avansat căpitan (1893), apoi maior (8 aprilie 1898).

Comandant al Divizionului de jandarmi călari, însărcinat cu protocolul Curții Regale și cu rolul de gardă a suveranului în timp de război (1903). În martie 1904, a fost numit comandant al Regimentului 7 Călărași din Iași.

întâlnească zilnic și să se fie mereu în apropierea brigadelor sale, ar fi împiedicat comiterea acestei crime din partea lor”²⁸ - nota Rașcu în ziua de 17/30 octombrie 1916.

Deși bolnav, generalul Rașcu care lăsase pentru câteva zile comanda generalului Socec, primea informații despre tot ceea ce se întâmpla pe front și despre conduita ofițerilor aflați în posturi de comandă.

La 20 octombrie/2 noiembrie 1916 „Am auzit lucruri urâte pe socoteala colonelului Holban, fostul comandant al Diviziei a 9-a. În timpul bătăliei de la Hazidoluc și în retragerea spre Constanța (9 oct.), l-am lăsat, pe la ora 2 p.m., pe șoseaua Hazidoluc – Constanța. Seara, când am găsit resturile diviziei sale la conacul Ionescu, pe șoseaua Cara – Muratului – Constanța, nu mi-a putut nimeni spune unde se află colonelul Holban.

Iată versiunea care circulă acum asupra dispariției lui: Colonelul Holban, crezând într-o înfrângere complectă, și-a părăsit divizia și, cu trupa ce a avut sub mână, s-a retras spre Tulcea și de acolo la Brăila, unde a obținut de la generalul Iliescu să fie numit șeful etapelor Armatei de Dobrogea. Se zice că, întrebat la Brăila de un colonel din misia franceză de ce n-a rămas cu resturile diviziei sale, ar fi răspuns copilăresc că s-a dus la Tulcea să vadă ce s-a făcut cu trenurile regimentare. Toate acestea sunt de verificat. Cât a fost sub ordinele mele, n-am decât cuvinte de laudă să-i aduc: priceput, energic și foarte curajos.”²⁹

Militar de carieră, educat în spiritul devotamentului față de Țară și Tron, generalul Rașcu nu a rămas insensibil la suferința familiei regale cauzată de încetarea din viață a principelui Mircea (24 octombrie/6 noiembrie 1916). Telegrama trimisă este edificatoare în acest sens:

„Cu adâncă mâlnire, Diviziile române din Dobrogea au aflat marea nenorocire ce a lovit pe Majestățile Voastre prin pierderea

Locotenent-colonel (10 mai 1904), colonel (10 mai 1907), general de brigadă (1 aprilie 1913).

²⁸ Ibidem, f. 57

²⁹ Ibidem, f. 58

*prea ilustrului nostru Principe Mircea și cu inima strânsă depun la picioarele Voastre respectuoasa expresiune a durerii lor, rugând cerul să mângâie pe Majestățile Voastre cu deplin succes în marea operă națională întreprinsă”.*³⁰

Războiul își urma cursul. Generalul Rașcu a plecat la Brăila unde se mutase Cartierul Armatei de Dunăre. Aici, la arhivă, a găsit un Raport al generalului Zaioncikovski, care-l privea pe el, pe generalul Petala și pe colonelul Scărișoreanu. Referitor la el, generalul rus notase:

„Generalul Rașcu care, rând pe rând, a comandat flancul stâng și pe cel drept n-a arătat numai calitățile unui ofițer plin de bravură și sânge rece, dar încă a probat multă capacitate pentru a comanda mase de trupe și, grație lui, am putut ține Cernavoda 24 de ore mai mult.

*Îndrăznesc prea plecat să rog pe Majestatea Voastră de a avea bunătatea să recompenseze pe acest brav șef al Armatei mele”.*³¹

În ziarul „Viitorul” din 5/18 noiembrie 1916, generalul Rașcu a citit că i s-a acordat „Coroana României” cu spade, în urma recomandării Armatei de Dobrogea, cu următoarea motivație:

*„Pentru că în timpul unor operațiuni militare cu totul grele, a comandat unitatea sa cu multă pricepere și energie, contribuind astfel la menținerea unei poziții un timp mai îndelungat decât se spera.”*³²

Dacă în ziua de 10/23 noiembrie 1916 „se zice că generalul Petala N., comandantul Corpului I-iu în Armată găsindu-se într-o situație militară dificilă și-a pierdut mințile și că acum ar fi internat la un spital din Iași. De asemenea și generalului Lupescu* i s-ar fi întâmplat același lucru din cauza surmenajului.

³⁰ Ibidem, f. 60

³¹ Ibidem

³² Ibidem, f. 61

* **Alexandru I. Lupescu.** (1867 – 1952). Născut la 24 februarie 1867, la Botoșani. Fiul actorului Ioan Lupescu, ctitorul primului teatru din Focșani (1873). Elev al Școlii de Ofițeri (1 iulie 1884). Sublocotenent (1 iulie 1886), locotenent (1 ianuarie 1889), căpitan (1 ianuarie 1894), maior (10 mai 1902), locotenent – colonel (7 aprilie 1909), colonel (7 aprilie 1911), general de brigadă (28 noiembrie 1915), general de divizie (1 septembrie 1917). A

Slabe minți pentru așa de însemnate însărcinări!”³³

În cea următoare: „Generalul Petala C., fostul comandant al Diviziei a 5-a, venit ca disponibil la Centrul de reorganizare Făurei, mi-a confirmat întâmplarea fratelui său.”³⁴

Obligațiile sale de militar au impus generalului Rașcu, ca după misiunea primită la Făurei de organizare a terenurilor unităților și Brigăzii 2/5, a unui divizion de artilerie de 87 mm, de completare a animalelor de tracțiune la două coloane de subzistență și întocmirea inventarelor de animale și trăsuri bune de serviciu rămase disponibile, să se deplaseze la Buzău, unde era în acel moment Marele Cartier General.

Aici „am așteptat două ceasuri până să mă primească Iliescu, care în substanță mi-a spus că M[arele] C[artier] este mulțumit de serviciile mele, că pretutindeni pe unde am fost le-am făcut treabă bună, dar că n-are ce comandă să-mi dea, oștirea noastră fiind cu totul zdrențuită și că deocamdată rămân la dispoziția Ministerului de Război.”³⁵

După o permisie de 8 zile necesară generalului Rașcu pentru a-și duce familia de la Focșani la Botoșani, urma, ca la expirarea ei, să fie pus la dispoziția generalului Veliciko, șeful inginerilor militari ai armatelor lui Brusilov.

absolvit și Școala Specială pentru Ofițeri de Artilerie și Școala de Război. A fost profesor la Înalta Școală de Război și profesor de strategie. Subșef de Stat Major la Marele Cartier General (1916 – 1918). A condus delegația română la tratativele pentru încheierea Armistițiului de la Focșani (decembrie 1917), document semnat în casa lui Gheorghe Apostoleanu, fost colaborator al lui Alexandru Ioan Cuza. Comandant al Corpului de Armată de Est (1919). Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice în guvernul Arthur Văitoianu (27 septembrie – 28 noiembrie 1919). Comandant al Trupelor de Est (20 aprilie 1920). Inspector al Armatei. Subșef al Marelui Stat General român (1 noiembrie 1923 – 21 iunie 1927). S-a retras la pensie la 15 iulie 1927. Senator de drept. Primar al Sectorului Galben din Capitală. Ofițer de mare valoare culturală.

³³ *Ibidem*, f. 63

³⁴ *Ibidem*

³⁵ *Ibidem*, f. 66

După ce Bucureștii și Ploieștii au fost ocupați de inamic la 23 noiembrie/6 decembrie 1916 „*generalul Orezeanu, comandantul P.S. a Diviziei a 6-a, m-a asigurat că în ziua de 23 noiembrie au trecut prin fața localului Diviziei în Moldova numeroase automobile cu bagajele și metresele fețelor simandicoase de la Marele Cartier, toate însoțite de ofițeri aghiotanți.*

Aceste dame fuseseră instalate la Cocioc, lângă Marele Cartier, unde se chefuia în toate serile cu lăutari. Câtă inconsistență! S-au întors timpurile ducelui de Soubise despre al cărui cartier istoria povestește aceleași lucruri.” ³⁶

Printre cei întâlniți de generalul Rașcu s-a numărat și generalul Crăiniceanu ³⁷ „*care, de când i s-a luat comanda Armatei a II-a, face*

³⁶ *Ibidem*, f. 68 - 69

³⁷ **Grigore Crăiniceanu** (20.VII.1852, Crainici, j.Mehedinți – 1.X.1935, București). După absolvirea Colegiului „Sf.Sava” din București, a urmat cursurile Școlii Militare din Iași, iar apoi ale celei de Ofițeri de Geniu din București, pe care a terminat-o în 1873 cu gradul de sublocotenent, fiind repartizat la Batalionul 1 Geniu. Și-a continuat pregătirea la Școala de Aplicație de Artilerie din Bruxelles, unde a avut ca profesor pe generalul H.Brialmont, unul dintre cei mai mari specialiști în fortificație din acel timp. În vara anului 1877 a condus lucrările de fortificație de la Calafat, unde s-au construit forturi, amplasamente pentru bateriile de artilerie. Sub conducerea sa s-au executat lucrări pentru bateria „*Mihai Bravul*”, iar apoi amplasamente pentru artilerie și fortificații la Plevna, Grivița, Dolni Etropol și Vidin. A urcat treptele ierarhiei militare până la gradul de general de brigadă (1909). Crăiniceanu a îndeplinit mai multe funcții: profesor de Fortificații la Școala de Ofițeri de Infanterie și Cavalerie, la Școala de Artilerie și Geniu și la Școala Superioară de Război din București, șef al Serviciului Geniu al Corpului 2 Armată, secretar general al Ministerului de Război, subșef de Stat Major la Corpul 2 Armată, comandant al Brigăzii 7 Infanterie și Diviziei 1, inspector general al Geniului, șef al Statului Major General, ministru de Război (1909 - 1910). În anii Războiului de Reîntregire Națională (1916 - 1918), a contribuit la întărirea și modernizarea liniei fortificate Galați – Nămolosa – Focșani. Specialist în fortificații, Crăiniceanu a lăsat valoroase lucrări de specialitate: **Constituirea cetăților și fortificarea țărilor cu aplicațiuni la fortificarea României** (1883), lucrarea distinsă cu Premiul „*Năsturel-Herescu*” al Academiei Române; **Expérience des coupoles à Bucarest** (1886); **Utilitatea cetăților** (1889); **La fortification permanente actuelle** (1889, 1899); **Geografia Militară. Frontiera Carpaților. Idei de**

176 <http://cimec.ro> / <http://muzeulvrancei.ro>

pe inspectorul părților sedentare. A fost foarte jenat întâlnindu-mă și a simțit nevoia să-mi explice că pe nedrept i s-a luat comanda și că însuși Regele, regretă că i-a aplicat această măsură.

Nu se aștepta nimeni să se arate așa slab.

El ne-a fost profesor mai la toată ofițerimea noastră de la maior în sus și încă un profesor de frunte. Eram deprinși a vedea întrânsul un profesor în toate și de aceea am fost foarte surprinși când am auzit că i s-a luat comanda.”³⁸

La începutul lunii decembrie 1916, Ministerul de Război se mutase la Iași, iar Marele Cartier General, la Bârlad.

Chemat la Iași, generalul Ion Rașcu a aflat, la 5 / 18 decembrie 1916 că „generalul Iliescu, în contra căruia toată lumea era revoltată, fusese înlocuit cu generalul Prezan”.³⁹

De asemenea „La Minister am aflat că s-au luat comenzile de la partea activă generalilor Herăscu, Petala Constantin, Castriș, Anastasiadi, Manolescu, Mladian, Socek, Cocorescu, Spirescu și Botea.

Se zice că lui Anastasiadi și Mladian li s-au luat comenzile ca insuficienți, în urma unei vizite făcute frontului nostru de către generalul Berthelot, șeful misiunii militare franceze de la noi.

Generalul Botea a cerut singur să fie înlocuit la comanda Diviziei 1 de Cavalerie și fiind bănuț ca fricos, s-a împușcat la Tecuci. Cauza adevărată a cererii sale a fost însă dezgustul care i l-a insuflat generalul Stratulescu care îi împărșise Divizia și-l lăsase

apărare. Studiu pe teren în anii 1888-1889-1890 (1894), considerată drept una dintre cele mai însemnate lucrări de geografie militară, legată strâns de problemele apărării; **Tratat de fortificațiune** (1911). De numele său se leagă punerea bazelor „*Revistei armatei*” (1883) și a „*Cercului publicațiilor militare*” (1889).

Membru corespondent (14 mai 1910) și membru titular (18 mai 1911) al Academiei Române. La 29 mai 1912, în cadrul discursului de recepție, a vorbit **Despre istoria armatei române**. (dr. Dorina N. Rusu, **Membrii Academiei Române. 1866 - 1996. Mic dicționar**, Fundația Academică „Petre Andrei”, Editura A92, Iași, 1996, p. 94 - 95)

³⁸ Ion Rașcu, *op. cit.*, f. 69

³⁹ *Ibidem*, f. 70

inactiv. Generalul Spirescu, pretextând cauza de boală, a cerut deasemenea singur să i se ia comanda unei divizii de infanterie la care abia fusese numit, pentru că divizia era prea dezorganizată și nu voea să se compromită (mi-a mărturisit mie). Iată mentalitatea unui ofițer care în timp de pace era considerat de toți ca un model!

Tot așa de surprinzător este și faptul că stat-majoriști ca Petala, Castriș, Mladian și Anastasiadi, cărora li s-au dat înaintări excepționale, să înșele așa de crud așteptările tuturor.

Generalii Cocorescu și Socek au fost puși în urmărire, cel dintâi pentru neexecutarea de ordin și cel din urmă pentru părăsire de post.

Generalul Burghel Gh., acum secretar general la război, care comandă Corpul 5 în manevra lui Averescu, a fost notat de acesta bun în grad; tocmai eram la minister când generalul Iliescu îi dădea această informație.

Generalul Iliescu este trimis la Paris ca atașat militar și venise la minister să se prezinte de plecare. Dânsul mi-a afirmat că am intrat în război siliți, pe de o parte de germani, care ne somau a ne defini situația, iar pe de altă parte de ruși, care concentrau trupe în sudul Basarabiei și ne amenințau că vor intra în țară pentru ca pe la noi să întoarcă dreapta austriecilor. În asemenea împrejurări, pentru a nu fi siliți să ne angajăm într-o direcție contrară idealului nostru național, ne-am hotărât a intra alături de Înțelegere, care ne garanta realizarea lui.

Întrebându-l și asupra manevrei generalului Averescu, despre care jurnalele tachiste lăsaus a se înțelege că a fost oprită de Marele Cartier, mi-a declarat că însuși generalul Averescu a venit cu propunerea la Rege ca să renunțe la executarea ei.”⁴⁰

De la Iași, generalul Rașcu s-a îndreptat spre Botoșani unde își trimisese trăsura de bagaje pentru a se echipa în vederea plecării sale în Rusia (11/24 decembrie 1916).

⁴⁰⁾ *Ibidem*, f. 71 - 72

După un drum de trei ore, „pe o foarte bună șosea” ⁴¹ generalul Rașcu a ajuns la Cernăuți, unde „Ca politețã m-am prezentat generalului Kaledin* (cazac de origine), comandantul Armatei a 8-a. Acesta este un om impunător ca fizic și foarte sever, după cât spun subalternii săi. M-a primit foarte afabil și m-a invitat la dineu. S-a interesat despre posibilitatea de a se reorganiza oștirea noastră și s-a bucurat când i-am spus că am retras toată populația militară din teritoriul ocupat, așa că putem reface, ca oameni, de două ori armata noastră, pe 15 divizii, căci nu avem mai multe arme și artilerie. De la el am aflat că germano-bulgarii au ocupat toată Dobrogea (cât trebuie să jubileze bulgarii!).” ⁴²

A doua zi, generalul Rașcu s-a îndreptat spre Kamenietz - Podolski și „La ajungere am tras direct la generalul Veliciko care numaidecât mi-a făcut rost de a fi găzduit în trenul militar al Cartierului, unde am să iau și mesele.

Generalul Veliciko este o veche cunoștință a noastră, căci a asistat, pe când era căpitan, la experimentele asupra cupolelor făcute în 1886 la București. În organizarea cetăților, generalul Veliciko are un sistem al său în care el este partizanul așezării artileriei de luptă în intervalele forturilor, nu în forturi și sub cuirase, ca generalul Brialmont, iar forturile să fie mici ca niște redute, având numai artilerie de calibru mic pentru apărarea lor proprie.

Artileria de luptă din intervale să fie prinse pe afete care să se poată mișca pe o cale ferată trasată înapoia forturilor, astfel ca tunurile să fie mobile, pentru a le feri de distrugere; în plus, această

⁴¹ *Ibidem*, f. 73

***Alexis Maximovici Kaledin**. Născut la Ust Koperskaia (Ucraina) în 1861 – m.1918. Cazac de origine, el a comandat în 1914 o divizie de Cavalerie. A fost numit puțin mai târziu în fruntea unui Corp de Armată sub ordinele lui Brusilov, pe care l-a înlocuit în 1916 în funcția de comandant al Armatei a 8-a. A participat la „ofensiva Brusilov” din același an și a ocupat în iunie, orașul Luck.. După Revoluție, i-a ajutat pe Alexeiev și Kornilov în eforturile lor de reorganizare a armatei ruse. Ales în 1917 hatman al cazacilor de pe Don, Kaledin a luptat câteva luni împotriva bolșevicilor, dar, văzându-se copleșit de forțele superioare ale acestora, s-a sinucis.

⁴² *Ibidem*, f. 74

artilerie să fie defilată de un drum acoperit și apărat de linii de infanterie, flancate de baterii traditoare (ascunse) la gâtul forturilor. După ideile sale au fost construite cetățile ruse Brest-Litovsk și Novogeorgievsk, care în războiul actual n-au dat roadele așteptate, fiindcă cea dintâi a fost părăsită fără apărare, iar cea din urmă a fost apărată de trupe demoralizate și constituite grabnic în unități nou formate din trupe de etapă și de a doua linie (așa spune generalul).”⁴³

În ziua de 13/26 decembrie 1916, generalul Rașcu s-a prezentat șefului de Stat-Major al lui Brusilov, generalul Suhamlin și apoi generalului Brusilov, care l-a reținut la dejun.

„Generalul Brusilov”, pușintel la fizic, este un vechi ofițer de cavalerie, brav și întreprind, simpatic și foarte iubit de armată. El

⁴³ *Ibidem*, f. 75 – 76

* **Aleksei Alekseiievi Brusilov**. (n.31 august 1853, Sankt-Petersburg – m.17 martie 1926, Moscova). După absolvirea Școlii de Cadeți, a luat parte la războiul ruso-turc din 1877, pe urmă a absolvit Școala de Cavalerie (1881), unde a comandat o divizie a acestei arme. Stegar (1872), colonel (1892), general – maior (1900).

La începutul Primului Război Mondial era comandantul unui Corp de Armată. În 1914 – numit comandantul Armatei a 8-a - a pătruns în Bucovina, a trecut Carpații și a ajuns în Ungaria. În timpul iernii 1914-1915, cu ajutorul lui Radko Dimitriev, în fruntea a 38 divizii, pătrunde în Galiția pe o lărgime de 300 km (4 iunie 1916) și reușește o străpungere de 80 km în flancul de nord, în raionul Luck și o breșă în flancul de sud, în raionul Cernăuți (200.000 prizonieri austro-ungari). În 1916 este comandant-șef al Frontului de Sud-Est, grație sprijinului marelui duce Nikolai Nikolaevici, comandant-șef al armatelor ruse. Din iunie până în august 1916, respinge pe generalii germani Bothmer și von Mackensen, ia 400.000 prizonieri și eliberează 40.000 km² din teritoriul național. Această faimoasă „*ofensivă*” a lui Brusilov care a trezit atâtea speranțe Aliaților, a sfârșit prin descompunerea anarhică a armatelor ruse pe frontul Carpaților.

Generalism după abdicarea țarului Nicolae al II-lea (martie 1917), Brusilov nu a reușit să oprească progresele revoluționare. A fost înlocuit de regimul Sovietelor cu generalul Kornilov. Mai târziu s-a alăturat regimului sovietic, devenind unul dintre principalii consilieri, fără a lua parte activă la organizarea sau operațiunile Armatei Roșii. Președinte al Comisiei speciale de pe lângă Comandantul șef (1920), inspector al Cavaleriei (1923 – 1924) etc. A murit la Moscova, în anul 1926.

crede în victoria finală a Înțelegerii și aseamănă propunerea de pace făcută în ultimament de germani ca aceea a lui Napoleon din 1812, după ce luase Moscova, care, deși învingător, totuși, simțind că nu poate duce mai departe războiul, oferă pacea lui Kutuzov. Mi-a observat greșeala ce am făcut noi de a nu fi pregătit mai dinainte poziții întărite în toate direcțiunile de atac, din care cauză am pierdut atâta teritoriu într-un timp așa de scurt.

Dejunul a fost foarte sobru: omletă, friptură, o prăjitură, un păhăruș de vin și cafea. Aceeași sobrietate am observat-o și la masa lui Kaledin și a lui Zoiancikovski; am fost mirat căci pe la noi mergea vorba că la Cartierele rusești se bea și se mănâncă mult. Se vede erau reminescențe de la armata rusă din 1877.”⁴⁴

După amiază, generalul Rașcu și-a continuat vizitele pe la diferiți generali, șefi de servicii: Kortozzi – șeful Serviciului Personal, Duhonin – șeful Biroului Operațiilor, Elsner – șeful Etapelor, Serghievski și Pavski.

În discuția cu generalul Veliciko, acesta i-a vorbit generalului român „de graba ce se cere în executarea lucrărilor de fortificații de la noi și de mijloacele tehnice ce ne-a pus la dispoziție ca: ingineri, trupe de pionieri, sârmă ghimpată și zemacopuri pentru hrana lucrătorilor; cere însă de la noi: 60 mii lucrători care să fie organizați, în comande și păziți de milițieni ca să nu fugă, să dăm zemacopurilor alimentele necesare pentru hrana lor și, în fine, să fie plătiți la timp.”⁴⁵

Misiunea generalului Rașcu în Rusia a durat 12 zile, deoarece la 22 decembrie 1916/2 ianuarie 1917:

„Generalul Brusilov, întorcându-se de la Moghilev, de la Marele Cartier rus, ne-a adus știrea că toate armatele ruse de la noi (a IV-a, a VI-a și a IX-a) au fost puse sub comanda Regelui nostru; deci armata a IV-a, care făcea parte din Grupul Brusilov, fiind trecută în grupul armatelor din România, generalul Veliciko numai are a se ocupa de fortificațiile ei, prin urmare și misiunea mea pe

⁴⁴ Ibidem, f. 76

⁴⁵ Ibidem, f. 77

lângă dânsul încetează. După vizitele de rigoare am și plecat spre țară, la 24 decembrie.”⁴⁶

Ajuns în țară, generalul Rașcu s-a oprit la Botoșani unde își lăsase bagajele de campanie și unde se refugiase și familia, pentru a-și petrece Sărbătorile și a aștepta ordine asupra „*nouei mele destinațiuni*.”⁴⁷

La sfârșitul anului 1916 armata română se afla în plină refacere în spatele frontului. Numai trei divizii, sub comanda generalului Averescu se aflau pe front, între Armatele a IV-a și a IX-a ruse. Pe lângă fiecare Corp de trupă sau Comandament se afla atașat câte un ofițer francez care ajuta, cu experiența lui, la pregătirea de război.

Armata română s-a reorganizat pe 15 divizii, împărțite în 5 Corpuri de Armată, cu următorii comandanți:

- Corpul I – general Nicolae Petalla
- Corpul II – general Arthur Văitoianu⁴⁸
- Corpul III – general Constantin Iancovescu⁴⁹

⁴⁶ *Ibidem*, f. 83 - 84

⁴⁷ *Ibidem*, f. 85

⁴⁸ **Arthur Văitoianu** (1864 – 17 iunie 1956, București). Născut la 14 aprilie 1864, la Ismail. A fost fiul germanului Weithoffer, fost șef de stație telegrafică (la Adjud și apoi Ismail) pe vremea lui Alexandru Ioan Cuza. Absolvent al Școlii Militare (1884) și al Școlii de Artilerie și Geniu (1886) din București. Sublocotenent (1 aprilie 1885), locotenent (1 februarie 1888), căpitan (8 aprilie 1892), maior (8 aprilie 1898), locotenent – colonel (10 mai 1904), colonel (7 aprilie 1909), general de brigadă (1 aprilie 1914), general de divizie (1917), general de corp de armată (24 ianuarie 1918). Profesor la Școala Superioară de Război. În timpul Războiului de Reîntregire a Neamului, a comandat Divizia 10 Infanterie în Campania anului 1916, Corpul 2 Armată (10 ianuarie 1917), Corpul 4 Armată (4 august 1917), distingându-se în bătăliile de la Mărăști și Oituz, apoi Armata a II-a (6 decembrie 1917 – 14 iunie 1918). Inspector general de armată (14 iunie 1918) și Guvernator al Basarabiei (13 iunie 1918). Ministru de Interne (24 octombrie – 29 noiembrie 1918, 27 septembrie – 28 noiembrie 1919, 19 ianuarie 1922 – 30 octombrie 1923). Ministru de război (29 noiembrie 1918 – 12 septembrie 1919). Președinte al Consiliului de Miniștri (27 septembrie – 28 noiembrie 1919). Ministrul Comunicațiilor (30 octombrie 1923 – 27 martie 1926). Ministru secretar de Stat (10 februarie – 30 martie 1938) și consilier regal (30 martie 1938). Arestat și întemnițat în 1947.

- Corpul IV – general Eremia Teofil Grigorescu⁵⁰

⁴⁹ **Constantin Iancovescu** (1862 – 14 aprilie 1945, București). Născut la 11 mai 1862, la Horezu, județul Vâlcea. Urmează Școala de subofițeri din Bistrița (1882 – 1884) și Școala Superioară de Război (1895 – 1897), unde ajunge profesor (din 1904) și comandant al Școlii (1 noiembrie 1913 – 1 aprilie 1914). Sublocotenent (1 noiembrie 1884), locotenent (30 august 1889), căpitan (10 mai 1894), maior (10 mai 1903), locotenent – colonel (10 mai 1908), colonel (1 aprilie 1911), general de divizie (1915). La începutul Războiului de Reîntregire a Neamului este numit secretar general al Ministerului de Război (14 august – 28 septembrie 1916), apoi comandant al Grupului Apărării Dunării și al Corpului 3 Armată. General de Corp de Armată (24 ianuarie 1918). Ministru de Război (20 iulie 1917 – 26 ianuarie 1918, 29 ianuarie – 27 februarie 1918) și al Materialelor de Război (29 ianuarie – 5 februarie 1918). La 6 martie 1918, a fost numit inspector general administrativ al serviciilor și stabilimentelor din zona interioară și activă (până la 1 aprilie 1918, când își dă demisia din armată). Deputat din 1926. Politic, s-a înscris în Partidul Poporului, apoi l-a urmat pe Octavian Goga, încadrându-se în Partidul Național Agrar (aprilie 1932) și Partidul Național – Creștin (iulie 1935).

⁵⁰ **Eremia Teofil Grigorescu** (1863 - 1919). Născut la 28 noiembrie 1863 la Bujor (Galați). Urmează Școala Primară (1870 -1874) cu bătrânul dascăl Rîșcanu și Gimnaziul „*Vasile Alecsandri*” (1874 – 1878) din Galați. Absolvent al Liceului Național din Iași (1878 – 1881), susținându-și și bacalaureatul în fața unei comisii formată din Petru Poni, A.D.Xenopol, Coco Dumitrescu, Xenofon Ghiorgheu, Ștefan Vârgolici. A absolvit Școala de Ofițeri, secția artilerie (1882 –1884), Școala de Aplicație (1884 – 1886). Atașat pe lângă Comitetul Artileriei Franceze St.Thomas d’Aquino (denumirea Centrului de Instrucție al artileriei franceze) de la Paris, urmând în paralel, cursurile de matematică predate la Sorbona de academicianul Charles Hermite. Sublocotenent (1 iulie 1884), avansat locotenent (1 noiembrie 1887) pe când se afla la Paris. Reîntors în țară, predă cursul de algebră superioară la Școala de Artilerie, Geniu și Marină. Publică prima sa lucrare teoretică „*Calculul probabilităților cu aplicare la gurile de foc*”. Căpitan (30 august 1892). Organizează Pulberăria de la Dudești în calitate de subdirector (1893). Decorat cu Ordinul „*Steaua României*”. Avansat locotenent-colonel (1 octombrie 1906) este numit în funcția de director al Artileriei din cadrul Ministerului de Război. Director al Școlii de Artilerie, Geniu și Marină, director al personalului din Ministerul de Război, comandant al Brigăzii 3 Artilerie (avansat colonel la 1 iulie 1910). Trimis cu diferite misiuni în Austria, Germania, Anglia, Rusia. În 1902 publică „*Studiul balistic al armei Mannlicher model 1893*”. General de brigadă (28 noiembrie

- Corpul V – general Ion Istrati.⁵¹

Pentru generalul Rașcu era surprinzătoare numirea generalului Nicolae Petala în fruntea unui Corp de Armată:

*„Acestui ofițer, în prima parte a campaniei, într-o situație critică, i-au sărit mințile. Acum se arată a-și fi revenit ; totuși, ori s-a prefăcut atunci, ca să scape de răspundere, ori s-a ținut în realitate; și într-un caz și într-altul, nu se putea să i se încredințeze comanda în timp de război, căci, dacă s-a prefăcut, se va mai preface, iar dacă a înnebunit în adevăr, va mai înnebuni. Dedesuptul acestei numiri este stăruința bătrânului general Pilat, socrul lui Petala, la Brătianu și mai ales la generalul Berthelot, la care avea multă trecere în calitatea sa de fost voluntar în armata franceză pe timpul războiului din 1870.”*⁵²

1915). Înainte de decretarea mobilizării, Grigorescu a preluat comanda Diviziei 15 Infanterie, aflată la Constanța. Participă la luptele din Dobrogea și pentru modul exemplar în care a condus acțiunile Diviziei 15 a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a, fiind primul general român care primea această distincție. S-a remarcat în bătăliile de la Oituz (28 septembrie/11 octombrie – 14/24 octombrie 1916, 28 octombrie / 10 noiembrie – 2/15 decembrie 1916), Cașin (9/22 – 18/31 decembrie 1916) și Pralea (13 – 18 ianuarie 1917 st.v.). Comandant al Grupului de Armată Oituz – Vrancea, comandant al Corpului 4 Armată (4 ianuarie 1917). General de divizie (1 aprilie 1917). Comandant al Corpului Armată (16 iunie 1917). A condus memorabila bătălie de la Mărășești (24 iulie – 21 august 1917), în urma căreia a fost salvată independența țării și s-a ridicat o stavilă în calea înaintării germanilor spre Ucraina. Decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a II-a, cu Legiunea de Onoare, în gradul de comandor, acordată de guvernul francez și înmănată de generalul Berthelot, șeful Misiunii Militare franceze din România. Ministru de Război (24 octombrie – 29 noiembrie 1918) și ad-interim la Ministerul Industriei și Comerțului (24 – 29 octombrie 1918). General de corp de armată (24 ianuarie 1918).

Inspector general al Armatei. A încetat din viață în noaptea de 18/19 iulie 1919 în urma unei gripe infecțioase.

⁵¹ **Ioan Istrati.** Născut la 12 decembrie 1860. Elev al Școlii de Ofițeri (1 iulie 1878). Sublocotenent (1 iulie 1881), locotenent (8 aprilie 1884), căpitan (1 iulie 1887), maior (8 aprilie 1892), locotenent-colonel (8 aprilie 1896), colonel (10 mai 1902), general de brigadă (28 noiembrie 1907).

⁵² Ion Rașcu, *op. cit.*, f. 86

La Divizii s-au numit următorii comandanți:

Divizia 1 – generalul Stratilescu ⁵³

Divizia a 2-a – colonelul Holban

Divizia a 3-a – colonelul Mărgineanu

Divizia a 4-a – colonelul Ioan Ghinescu

Divizia a 5-a – generalul Aristide Razu ⁵⁴

Divizia a 6-a – generalul Arghirescu ⁵⁵

Divizia a 7-a – colonelul Rujinski

Divizia a 8-a – colonelul Sturdza

Divizia a 9-a – generalul Scărișoreanu ⁵⁶

Divizia a 10-a – generalul Pătrașcu ⁵⁷

Divizia a 11-a – colonelul Broșteanu ⁵⁸

⁵³ **Dumitru Stratilescu.** Născut la 28 august 1864. Elev al Școlii de Ofițeri (1 iulie 1884). Sublocotenent (1 iulie 1886), locotenent (8 aprilie 1890), căpitan (8 aprilie 1895), maior (7 aprilie 1905), locotenent – colonel (10 mai 1908), colonel (1 aprilie 1911), general de brigadă (28 noiembrie 1915), general de divizie (1 septembrie 1917).

⁵⁴ **Aristide Razu.** Născut la 7 martie 1868. Elev al Școlii de Ofițeri (1 iulie 1886). Sublocotenent (1 iulie 1888), locotenent (16 iulie 1891), căpitan (8 aprilie 1896), maior (7 aprilie 1905), locotenent-colonel (10 mai 1910), colonel (1 aprilie 1913), general de brigadă (10 mai 1916), general de divizie (10 mai 1918).

⁵⁵ **Nicolae Arghirescu.** Născut la 22 martie 1864. Soldat (25 martie 1882). Elev al Școlii de Ofițeri (15 octombrie 1884). Sublocotenent (16 august 1886), locotenent (1 august 1891), căpitan (8 aprilie 1896), maior (24 ianuarie 1906), locotenent-colonel (10 aprilie 1910), colonel (1 octombrie 1912), general de brigadă (1916)

⁵⁶ **Constantin Scărișoreanu** (1869 - 1932). Născut la 11 ianuarie 1869. Elev al Școlii de Ofițeri (16 iulie 1888). Sublocotenent (16 iulie 1890), locotenent (8 aprilie 1893), căpitan (1 iulie 1897), maior (10 mai 1907), locotenent-colonel (1 aprilie 1911), colonel (1 aprilie 1914). Comandantul Regimentului 40 Infanterie „Călugăreni” (1913-1914), șeful Statului Major al Corpului V Armată (1915-1916); comandantul Diviziilor 19 și 9/19 pe Frontul Dobrogean (1916), Mărășești (1917). Decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul”

⁵⁷ **Ion Pătrașcu.** Născut la 8 noiembrie 1861. Caporal (16 ianuarie 1878). Sublocotenent (15 iulie 1881), locotenent (10 mai 1885), căpitan (28 noiembrie 1890), maior (8 aprilie 1896), locotenent-colonel (28 noiembrie 1902), colonel (10 mai 1907), general de brigadă (1 aprilie 1913), general de divizie (1 septembrie 1917).

Divizia a 12-a – colonelul Moșoiu ⁵⁹

Divizia a 13-a – colonelul Popescu Sanitaru ⁶⁰

Divizia a 14-a – colonelul Bunescu

Divizia a 15-a – colonelul Anghelescu ⁶¹

În amplul proces de reorganizare a armatei române s-a înscris și Legea adoptată în scopul „*de a curăți armata de ofițeri care au dovedit insuficiență, lege al cărui principiu este de a pune de-a dreptul la retragere pe toți acei cărora li s-au luat comanda, cu un ordin expres, și nu li s-a dat o altă întrebuintare la armata activă.*” ⁶²

⁵⁸ **Ernest Broșteanu.** Născut la 24 ianuarie 1869. Elev al Școlii de Ofițeri (16 iulie 1888). Sublocotenent (16 iulie 1890), locotenent (1 februarie 1894), căpitan (7 aprilie 1900), maior (7 aprilie 1909), locotenent-colonel (1 aprilie 1913), colonel (1 aprilie 1916), general de brigadă (1 aprilie 1917), general de divizie (1 aprilie 1919).

⁵⁹ **Traian Moșoiu** (1868 - 1932). Născut la 2 iulie 1868 la Tohanu Nou. Absolvent al Școlii Militare din Viena (1889). Sublocotenent în armata austro-ungară, demisionează (1891), locotenent în armata română (1893), căpitan (1900), colonel (1916), general de brigadă (1916), general de divizie (1919). A lucrat în cadrul Ministerului de Război (1903-1909). La începutul Războiului de Întregire a Neamului se afla în fruntea Regimentului 2 Infanterie Vâlcea, care acționa în regiunea Sibiului (septembrie 1916). A luptat pe Văile Putnei și Șușiței, în iarna și primăvara anului 1917. A avut o prezență activă în bătăliile de la Mărăști (11/24 iulie – 19 iulie/1 august 1917) și Oituz 3 (26 iulie/8 august – 9/22 august 1917). Comandant al Comandamentului Trupelor din Transilvania (1918-1919), al Grupului de Divizii Nord, al Grupului de Divizii Manevră, al Grupului de Divizii Tisa (1919), al Corpului Vânătorilor de Munte (1918), al Comandamentului Teritorial din Transilvania (1918). La 4 august 1919 intră cu trupele sale în Budapesta. Ministru de Război (2-13 martie 1920), ministru al Comunicațiilor (24 ianuarie 1922 - 30 octombrie 1923) și ministru al Lucrărilor Publice (30 octombrie 1923 – 27 martie 1926). A încetat din viață la 29 iulie 1932, în București.

⁶⁰ **Ioan Popescu (Sanitaru)** (1866 – 1953). Născut la 27 aprilie 1866. Soldat (28 iunie 1884). Elev al Școlii de Ofițeri (5 noiembrie 1887). Sublocotenent (30 august 1889), locotenent (8 aprilie 1893), căpitan (28 noiembrie 1898), maior (7 aprilie 1909), locotenent-colonel (1 aprilie 1913), colonel (1 aprilie 1916), general de brigadă (1 aprilie 1917), general de divizie (1 aprilie 1919).

⁶¹ Ion Rașcu, *op. cit.*, f. 86 - 87

⁶² *Ibidem*, f. 87

Au fost puși în retragere generalii: Dimitrie Cotescu, Ioan Popovici, Constantin Costescu, Petre Frunză ⁶³, Ion Basarabescu, Grigore Basarabescu ⁶⁴, Alexandru Socec, Marin Niculescu, Ioan Muică, Constantin Manolescu ⁶⁵, Anastasiadi, Gheorghe Spirescu, Mladian, Toader Georgescu, Constantin Hepites ⁶⁶ și contraamiral Negrescu. ⁶⁷

Din rândul coloneilor de infanterie, au fost puși în retragere: Velicu, D.Popovici, Conta, Fotescu, Alexandru Cratero ⁶⁸, Cristodulo Georgescu, iar dintre coloneii de cavalerie: N.Călinescu, D.Solacolo, Victor Lupu, Constantin Caretaș, Ed. Coroi, Teodor Herescu și Grigoretz. Coloneii de artilerie Em.Ruso, V.Ionescu și Andrei Gergas au împărțit aceeași soartă cu cei enumerați. ⁶⁹

Campania anului 1916 s-a încheiat cu rezultate dezastruoase. După aprecierile viitorului mareșal al României, Ion Antonescu „În patru luni pierdusem: moralul și avântul, trei sferturi din țară; Capitala, cea mai mare parte din bogăția noastră națională – petrol,

⁶³ **Petre Frunză.** Născut la 29 iunie 1869. Elev al Școlii de Ofițeri (1 iulie 1878). Sublocotenent (1 iulie 1880), locotenent (8 aprilie 1883), căpitan (5 octombrie 1888), maior (8 aprilie 1896), locotenent-colonel (11 mai 1901), colonel (1 noiembrie 1906), general de brigadă (1 aprilie 1912).

⁶⁴ **Grigore Basarabescu.** Născut la 14 octombrie 1863. Elev al Școlii de Ofițeri (1 iulie 1882). Sublocotenent (1 iulie 1884), locotenent (1 iulie 1890), căpitan (10 mai 1894), maior (7 aprilie 1900), locotenent-colonel (25 iunie 1906), colonel (7 aprilie 1909), general de brigadă (10 mai 1914).

⁶⁵ **Constantin Manolescu.** Născut la 2 martie 1862. Elev al Școlii de Ofițeri (1 iulie 1879). Sublocotenent (1 iulie 1881), locotenent (8 aprilie 1884), căpitan (30 august 1889), maior (8 aprilie 1898), locotenent-colonel (7 aprilie 1905), colonel (7 aprilie 1909), general de brigadă (1 aprilie 1914).

⁶⁶ **Constantin Hepites.** Născut la 7 iunie 1863. Elev al Școlii de Ofițeri (1 iulie 1882). Sublocotenent (1 iulie 1884), locotenent (noiembrie 1887), căpitan (30 august 1892), maior (8 aprilie 1898), locotenent – colonel (10 mai 1906), colonel (10 mai 1910), general de brigadă (1 octombrie 1914).

⁶⁷ Ion Rașcu, *op.cit.*, f. 87

⁶⁸ **Alexandru Cratero.** Născut la 17 mai 1864. Elev al Școlii de Ofițeri (1 iulie 1883). Sublocotenent (1 iulie 1885), locotenent (1 februarie 1888), căpitan (10 mai 1894), maior (10 mai 1901), locotenent – colonel (10 mai 1908), colonel (1 aprilie 1913).

⁶⁹ Ion Rașcu, *op. cit.*, f. 87

*vitele și depozitele de cereale – și 400.000 oameni – 100.000 prizonieri, 150.000 morți și răniți rămași în mâna inamicului și 150.000 răniți evacuați în Moldova – din cei 650.000 care formau armatele de operațiuni”.*⁷⁰

Românii pierduseră totul „afară de credința neșămutată, în triumful dreptății și setei de răzbunare contra acelor care, ca amici și inamici călcau în picioarele lor trupul sacrificat, însângerat și dezarmat al întregii Țări.”⁷¹

România liberă, redusă la teritoriul Moldovei dintre Carpați și Prut, trăia unul dintre cele mai dramatice și critice momente ale existenței sale istorice.

A fost nevoie de o extraordinară concentrare a energiilor naționale îndreptată spre un singur scop: pregătirea pentru reluarea luptelor împotriva ocupantului străin și asigurarea triumfului idealului național pentru care țara intrase în război.

Speranța tuturor românilor era Armata. La Mărăști, Mărășești și Oituz, prin eroismul și jertfele sale, prin abnegația și imensa dăruire pentru Țară și Neam, Armata Română a făcut ca speranța să devină împlinire.

⁷⁰ Mareșal Ion Antonescu, **Românii. Originea, Trecutul, Sacrificiile și Drepturile lor**, Ediția a II-a, Editura Moldova, Iași, 1991, p. 24

⁷¹ *Ibidem*